

De Neerlandicus

Het is misschien een heel raar idee, maar ik heb altijd gedacht dat iemand Nederlands gaat studeren omdat die taal hem wat doet, 'm interesseert, of misschien wel omdat ie die taal lief heeft. En dan kom je dat zo tegen, op het wereldwijde web: 'Leiden University Department of Dutch Language & Literature'. Wat bezielt die Leidse neerlandici? Bang dat ze buitenlanders voor het hoofd stoten met hun abjecte taaltje? Er zijn in Nederland scholen in het voortgezet onderwijs die tenminste de helft van hun lessen in een andere taal dan het Nederlands aanbieden. Er is er geloof ik eentje die Duits als lestaal gebruikt en er schijnt in Maastricht ook een school te zijn die zich bedient van het Frans, maar het merendeel van die tweetalige scholen hanteert het Engels als lestaal.

Een recente nieuwkomer in het rijtje tweetalige scholen is de Berlage-school in Amsterdam (of eigenlijk is het de vestiging Berlage van de Esprit Scholengroep, maar dat doet aan het verhaal niets af). De school krijgt een mooi stukje in het lokale huis-aan-huis-blad ('Berlage maakt leerling klaar voor de toekomst', of zo iets wervends), een subsidie van het trotse stadsdeel De Pijp en een heus comité van aanbeveling waarin onder meer onze onvolprezen Hedy d'Ancona zitting heeft. De Europese Unie komt ook fors over de brug. De hele operatie doet wenkbrauwen fronsen. Wat doet onze Hedy in dat comité terwijl ze zegt in het Europees Parlement zo op te komen voor het gebruik van het Nederlands in het EU-verkeer? Om maar wat te vragen.

Maar laten we onze niet afleiden van de hoofdlijn. Brief naar de krant gestuurd. Ene mijnheer Engering van de Berlage-school (unit manager bleek hij volgens het artikel in het h-a-h-blad te zijn) nodigde me prompt uit voor een gesprek. Ja, dat van die unit-manager vond hij ook een beetje bespottelijk, maar hij kon daar ook niets aan doen. Dat de Berlage-school de wereldburger van morgen gaat opleiden, daar kon je natuurlijk ook wel een vraagtekentje bij zetten.

Maar waarom dan een tweetalige afdeling? Je moest begrijpen dat de Berlage-school een school is met zo'n 70% leerlingen van allochtone afkomst. Een zwarte school, zeg maar. Als je eenmaal dat predikaat hebt dan kom je daar moeilijk van af en willen op een gegeven moment ook de beter opgeleide Turkse en Marokkaanse ouders hun kinderen niet meer naar de Berlage sturen. Dan sterft de school een zachte dood. Dus maar begonnen met iets nieuws, iets dat, laat ik me voorzichtig uitdrukken, kinderen trekt uit de voor de Berlage-school niet-traditionele gezinnen.

En ja hoor, de vooraankondigingen zijn bemoedigend: nagenoeg alleen maar witte ouders die hun kinderen tot wereldburger willen laten omvormen (en zoals U weet spreekt de wereldburger Engels, of althans iets wat daar op lijkt). Nee, mijnheer Engering raadde allochtone kinderen niet aan de tweetalige opleiding te volgen. Die hebben toch al zo'n moeite om het Nederlands te leren beheersen. Tikkie wrang, lijkt me. Heb je met veel moeite het Nederlands onder de knie gekregen, blijkt dat de Nederlanders zelf al weer op het Engels zijn overgegaan.

Mijnheer Engering wilde niet beweren dat het fenomeen tweetalig onderwijs bevorderlijk is voor het Nederlands, maar hij gaat zijn best doen: de leerlingen van de tweetalige 'stroom' krijgen een uur extra Nederlands. Een uur extra maar liefst voor

Oude taalstukjes

een kleine twintig uur lesgeven in het Engels? Mijnheer Engering was een beetje aan het eind van zijn, bedrijfseconomische, argumenten. Of ik de computerzaal wilde zien? En raai wat? Mijnheer Engering is leraar Nederlands van professioneel. Hij deed niet eens een poging het uit te leggen...

Buurman

Ik heb een buurman, of eigenlijk is het niet mijn buurman, maar de vriend van mijn buurvrouw. Het doet er ook eigenlijk niet toe: hij is vaak genoeg in het huis naast me om hem als buurman te beschouwen. Mijn 'buurman' heet Bill. Bill is Amerikaan. Hij speelt net als mijn buurvrouw in het begeleidingsorkest van het Nationale Ballet. Het lijkt me, maar ik ben geen kenner, dat Bill dan muzikaal zijn mannetje zou moeten staan. Daar heb ik echter tot nog toe nog niet echt van kunnen genieten. Als Bill oefent op zijn muziekinstrument, hij speelt viool, dan krijg ik het gevoel dat ik het beter kan. Maar goed. Bill is dus Amerikaan en hij woont al jaren in Nederland. Met het Nederlands heeft hij niks. Bill bedient zich bij voorkeur van zijn eigen taal. Zijn Nederlands heeft na vele jaren verblijf in Nederland nog steeds het koddige en het niveau van een vierjarige. Of eigenlijk beledig ik hier de vierjarigen mee: zijn Nederlands heeft niet veel om het lijf. Dat geeft natuurlijk niet, want Bill is Amerikaan en wij Nederlanders willen maar al te graag laten horen dat we op dat terrein ook heel wel uit de voeten kunnen. En mijn buurman/violist vindt het wel goed zo. Dus komt Bill niet verder dan zijn koddige taaltje dat ie voor Nederlands verslijt.

Maar Bill wil zich af en toe nog wel van zijn goede kant laten zien. Hoe koddig ook, hij probeert nog wel eens Nederlands te spreken. Er zijn nogal wat allochtonen van Angelsaksische origine die al jaren in Nederland wonen en waarvan de Nederlandse woordenschat met groot gemak op de vingers van twee handen kan worden afgeteld. Al jaren voetbal ik in los-vastverband in het Amsterdamse Bos dat wij tikje belegen Amsterdammers nog steeds Bosplan noemen. Daar doen ook regelmatig allochtonen uit het Verenigd Koninkrijk en Ierland aan mee. Al jaren. Pas de laatste tijd wordt hun wel eens gevraagd wanneer ze nu eindelijk eens Nederlands gaan leren. Een enkele keer. De meeste medevoetballers blijven Engels tegen ze praten. Ook een Schot die uitstekend Nederlands spreekt wordt wel in het Engels aangesproken. Dat blijkt 'stoer' te zijn.

Een tijdje terug moest ik voor mijn werk, ik geef me uit voor wetenschapsjournalist, een aantal bedrijven bellen. Bij het eerste, een van origine Zweeds bedrijf, nam de telefoniste in het Engels op, maar gelukkig bleek ze de Nederlandse taal nog machtig. Bij het tweede, een jong dynamisch bedrijf uit Twente, sprak de telefoniste alleen maar Amerikaans. Gelukkig bleken er op dat bedrijf, van puur Nederlandse oorsprong, nog mensen te werken die Nederlands spraken. Een soortgelijke ervaring deed ik op diezelfde dag op bij het derde bedrijf. Natuurlijk, dat derde bedrijf was een internetbedrijf en is niet de taal van het web Amerikaans? Maar niet alleen op het web. Bij het bedrijf in huis waren alle leesbare teksten die in het kantoor hingen en lagen in het Engels tot aan de waarschuwing bij de voordeur aan toe dat de voordeur gesloten moest blijven.

Ik ben van na de koloniën, maar ik stel me voor dat het vroeger zó in de koloniën toeging. Het lijkt er op of de Amerikanen de nieuwe koloniatoren zijn en er nogal wat Nederlanders bereid zijn om als hun lakeien te fungeren. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat dat een prettig gevoel is, dat lakei-willen-zijn. Hou me te goede: ik verwijt die Amerikanen helemaal niks (misschien iets te groffe ellebogen, maar voor de rest...), het zijn de Nederlanders zelf die zich dit aandoen.

De minister

Het is natuurlijk helemaal niet makkelijk als je minister bent en het enige dat je collega-ministers je hebben opgedragen is dat je er het mes in moet zetten. In je eigen begroting, bedoel ik, en niet zo'n heel klein beetje. En dat terwijl je toch een portefeuille hebt waar je mee voor de dag kan komen, een portefeuille die, volgens sommigen althans, bepalend is voor de toekomst van de natie. Onze minister gaat over onderwijs en wetenschap. Natuurlijk had je kunnen weigeren, maar ja je wilt je politieke vrienden niet teleurstellen en bovendien

doe jij het natuurlijk een stuk gehaaid er dan willekeurig welke andere op die plaats. Dus vooruit dan maar. Het moet toch efficiënter kunnen. Bezuinigen zonder pijn, maar je voorganger heeft al wat zitten frutten met taakverdelingen en concentraties. Blijft snijden dus.

Soms krijg je er een beetje tabak van om al die mensen die van jou afhankelijk zijn steeds maar weer te moeten vertellen dat ze het met minder moeten doen, dat hun apparatuur nog wel een tijdje mee kan (terwijl de onderzoeker om zich heen de wereld steeds sneller ziet veranderen), dat hogere salarissen fnuikend voor je begroting zijn. Je wordt er wel eens moe van. Je kunt natuurlijk zeggen (en dat doe je ook): ga het maar halen waar jullie vragen vandaan komen. Wie heeft er baat bij wetenschap en onderwijs? Jawel, het bedrijfsleven. Maar goed, die beweging voltrekt zich een beetje buiten jou om, verdomme. En dat terwijl vroeger ministers van onderwijs het ver hadden geschopt. Neem nou zo'n Cals.

Je hebt jezelf een beetje voor een luizenbaantje laten lijmen. Eigenlijk bedoel je: luizig baantje. Je hebt al een tijdje het gevoel dat je nu maar eens extra hard moet gaan werken aan je vervutting. Wie wil jou nog na zo'n afbraakbaan? Gelukkig blijkt er nog een journalist te zijn die in jouw mening geïnteresseerd is. Op tv nog wel. Een genoegelijk gesprek. Een begripvolle man, die zijn zaakjes kent. Geen blaaskaak. Je babbelt wat (je bent zelf ook niet de geringste, want hoogleraar geweest aan de Erasmusuniversiteit) en je laat eens dat ideetje vallen. Het is toch eigenlijk te zot dat studenten nog worden onderwezen in hun eigen taal. Waarom niet in het Engels? Engels is toch de taal van de wetenschap heden ten dage? Bovendien kun je met Engels als collegetaal nog eens studenten uit het buitenland verlokken om in Nederland hun opleiding te volgen zonder dat die zich dat onuitsprekelijke Nederlands, die keelziekte, eerst eigen moeten maken. Kassa. Rinkel. Rinkel. En misschien kunnen we van dat geld dat van die buitenlandse studenten binnenkomt dan nog wel eens wat leuke dingen gaan doen. Eindelijk iets positiefs. Geen gesnij meer, maar nieuwe fondsen voor opgetogen wetenschappers. De minister is wel tevreden over zijn ideetje.

Mis. Zitten er twee van die zeikerds in de Tweede Kamer die zijn prachtplan onmiddellijk torpederen. Hoe de excellentie het in zijn hoofd haalt, vragen die twee. Wat heb ik nou miszegd?, denkt de minister. "Dat was toch maar een ideetje en bovendien heeft een van mijn voorgangers dat idee ooit eerder geopperd en toen viel daar niemand over. Moeten ze mij hebben?"

De storm woedde en was snel weer voorbij. De minister bleef zitten. In elk ander beschaafd land was zo'n minister er met een grote boog uitgevlogen, stelde 's lands grootste stukjesschrijver. Niet in Nederland. Later zou hij baas van de zulo in Maastricht worden.

Minister 2

Onze bewindsman 1, u hebt hem natuurlijk al lang herkend, is inmiddels weg. Ging iets in het financiële centrum van de wereld doen. Ministers komen en ministers gaan. De nieuwe had niet zo veel meninkjes. De nieuwe luisterde. Eén jaar, twee jaar, de minister luisterde, maar dat vond het 'veld' wel wat erg lang. En dus dacht de minister: "Kijk we groeien toch naar één groot werelddorp (hij zal vast wel *global village* gedacht hebben) en daar past één simpel wereldmodel bij. De Amerikanen hebben

aangetoond dat ze het best met de nieuwe tijden kunnen omgaan, *ergo* (hij had op de middelbare school latijn gehad) dan nemen we het Amerikaanse model over, om te beginnen in het wetenschappelijk onderwijs." En dus tekende de bewindsman met nog wat gelijkgestemde Europese bewindslieden een akkoord dat wij het Amerikaanse model voor het hoger onderwijs ook hier in Europa zouden invoeren. Dat is goed voor de onderlinge doorstroming en het verlost je meteen van de heidense klus om telkens weer aan al die buitenlanders te moeten gaan uitleggen wat nou toch eigenlijk een *doctorandus* voorstelt. De Amerikanen hebben nog gezellig het ouderwetse middeleeuwse gildesysteem waar je een onderscheid maakt in drie vaardigheidsniveaus: leerling, gezel en meester. Maar ja, *meester* en *gezel* dat klinkt natuurlijk allemaal niet en dat wordt dan ook Amerikaans. Zo denkt

onze nieuwe minister, en hij niet alleen, het hoger onderwijs in Europa te internationaliseren. Agut. Vast nooit in Amerika geweest of in ieder geval niet goed opgelet: de titel telt niet in de VS maar waar je gestudeerd hebt (vraag dat maar aan Charles Schwietert, onze ex-staatssecretaris van blauwe maandagen).

De universiteiten hebben het sein begrepen van onze inmiddels daadkrachtige minister: het Amerikaans is de taal van de wetenschap. Wageningen begon er mee: de twee laatste studie jaren worden alleen nog maar in het Engels gegeven. De een na de andere universiteit kondigde aan dat ook te gaan doen; naast het Nederlands, dat nog wel. In Utrecht staat al een paar jaar een dependance van de plaatselijke universiteit die uitsluitend in het Engels doceert en waarbij de stichters dan visioenen krijgen als 'Oxford onder de Dom' (voor het goede begrip: een Dom is een godshuis en geen leeghoofd). En de hogescholen, die zich toch al grotelijks belazerd voelen dat ze geen *meester*-opleidingen mogen verzorgen, blijven niet achter. Aan de School voor de Journalistiek, onderdeel van de Hogeschool in Utrecht, vragen ze docenten in het Engels les te geven (daar betalen ze niet veel voor, maar dat is een andere kwestie). Afgestudeerden moeten scripties in het Engels schrijven opdat de hogescholen via de, meestal, Engelse u-bochtconstructie toch *meesters* mogen kweken enzovoort en ga zo maar door. In welke taal zouden deze hoogopgeleiden, ook zo'n nieuw dingeswoord, hun vak beoefenen?

De minister vindt het prima zo. Dat er in de wet op het hoger onderwijs staat dat het hoger onderwijs in beginsel in het Nederlands wordt gegeven, maakt niet zo'n grote indruk op hem. Er zijn omstandigheden dat andere lestalen dan het Nederlands zijn toegestaan door de wet. Nou dan? En ik heb toch net dat stuk met mijn collega's ondertekend? Dus...

Dat hij met het ruimhartig binnenhalen van het Engels de kwaliteit van het onderwijs niet bepaald bevordert en dat hij het Nederlands voorzichtig aan het wurgen is dat zal hem kennelijk worst zijn. Of hij ziet dat niet en dan zou je bijna toch weer terugverlangen naar zijn voorganger die bij zijn afscheid bijna in tranen beweerde dat hij het destijds allemaal niet zo bedoeld had